

Klubbholmen från sjösidan

Foto från räkkryssning 2022: StigF

Innehåll

2 Funktionärer

3 Ledare

4 Organisation

5-6 Pandemier II

7 Profilen, Johan Örjes

8-9 Elförsörjning

10 Annonser, KPR

11 Studieprogram hösten 2023

12 Friskvårdsprogram höst 2023

13 Aktivitetsprogram höst 2023

14 Resor sommar/höst 2023

15 Bedrägerier XVII

16 Bokrecensioner

17 Wallinska gården

18 Covid 19

19 Majs kåseri, Sköra kroppar

20 Den gamla bilden

21 Märta's klurigheter

22-23 Äventyr på Påрте

24 Bahco

Framtida tidningar kommer främst att distribueras elektroniskt som mejl eller som en länk till hemsidan samt kunna hämtas vid månadsmöten och utanför expeditionen på Kryddgården.

Redaktions- kommittén	Solveig Zander, ansvarig utgivare	070 241 0227	solveig.zander@outlook.com
	Stig E. Forshult, redaktör	070 531 5388	stigforshult@gmail.com
	Maj Kinnbo, krönikör	073 949 1551	kinnbo.maj@gmail.com
	Carl-Erik Lind, KPR m.m.	070 735 2274	calle.ingrid@gmail.com
	Sven-Olof Johansson, annonser	070 211 5076	johansson85@hotmail.com
	Märta Eriksson, klurigheter	0171 271 83	

Funktionärer	telefon
Bordtennis, Peter Örberg	072 556 2237
Boule, Pia Rosenberg	073 680 4727
Bowling, Anita Lund	072 330 3097
Bridge, Barbro Sandberg	073 681 5523
Friskvård,	<i>vakant</i>
Läkemedelsombud, Lena Jensen	070 330 5532
Medlemsvård, Eva Armholt	070 238 2628
Programkommitté, Anita Nehler	070 660 1757
Redaktör, Stig Forshult	070 531 5388
Resekommitté, Bo Wannberg	070 343 3783
Studiekommitté, Pia Rosenberg	073 680 4727
Valberedning, Elisabeth Andersson	072 738 6760
Västanvind, Heidemarie Rosén	070 299 3199
Webbansvarig, Gunnar Tallnäs	076 817 0191
Kommunala Pensionärsrådet, KPR	
Carl-Erik Lind	070 735 2274
Enabygdens bankgironummer:	5947-0559
Enabygdens swishnummer:	123 230 8906
Organisationsnummer:	802 447-9597

Avgiften vid månadsmöten, 80 kr, inkluderar underhållning, förtäring och information. Ska betalas av samtliga närvarande.

Vi är tacksamma om ni som ändrar namn, adress, telefonnummer eller e-postadress, meddelar detta till Monica Bauer på tel. 070 277 6886 eller mejl: krakan25.mb@gmail.com

Adress, telefon och mail:

SPF Seniorerna Enabygden
Källgatan 1 B, 749 35 Enköping
Enabygden: stigforshult@gmail.com
Hemsidan: gunnar.tallnas@gmail.com

Enabygdens hemsida:

www.spfseniorerna.se/enabygden

Klicka vidare på "Tidningen Enabygden" och sedan på "Läs tidningen". Tidningen på hemsidan har bättre bildkvalitet än den som sänds per mejl.

STYRELSEN, ordinarie	telefon
Solveig Zander, ordförande	070 241 0227
Pia Rosenberg, vice ordf.	073 680 4727
Irene Löthegård, sekreterare	070 926 6206
Anita Nehler, vice sekr.	070 660 1757
Reine Fredengrener, kassör	070 540 3630
Monica Bauer, medlemsregister	070 277 6886
Eva Armholt, medlemsvård	070 238 2628

Ersättare

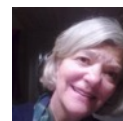
Lena Jensen	070 330 5532
John Bergström	073 159 6044

Revisorer

Lars Wallander	070 314 6850
Glen Ärnils	070 532 8479
Monica Sahlén, ersättare	070 547 6544

mejl

solveig.zander@outlook.com
pia.rosenberg52@gmail.com
irene@lothegard.nu
anita.nehler@hotmail.com
reine@elstop.se
krakan25.mb@gmail.com
eva.armholt@gmail.com

jlens2958@gmail.com
john.lonsaker@gmail.com

larswa1111@gmail.com
glen.arnils@mbox.lidnet.se
monica.sahlen40@gmail.com

Vi finns på expeditionen i Kryddgården, Källgatan 1 B, varje helgfri tisdag kl 11-13, till midsommar och från mitten av augusti. Se i övrigt kontaktuppgifter till olika funktionärer ovan.

Solveigs sentenser

Vi har en uppgift

Rubriken i "forskning.se" från 2014 var "Många äldre känner sig som en belastning för samhället". Värt att fundera över. Läste också "Äldre har aldrig varit yngre – allt fler kan och vill arbeta längre" som var rubriken på en utredning från Regeringen, 2020. När jag läste dessa funderade jag på om uppfattningen om oss seniorer eller pensionärer har ändrats på 6 år. Har vi märkt någon skillnad och i så fall på vilket sätt?

I min spaning tycker jag mig se att fler som nått pensionsåldern fortsätter att arbeta, mer eller mindre. Det om något är att bidra till samhället, tycker jag. Anledningen till att arbeta kan vara att man inte "har råd" att bli heltidspensionär. Pensionen är för låg. Vissa arbetsgivare vädjar till personen att stanna något år till och då ställer man upp. Är vi rädda för att inte vara behövda? Ingen vill vara en belastning för samhället?

Det finns många uppgifter att fylla även utanför yrkesarbetet. Med all erfarenhet som vi har kan vi mer än andra driva på för att förbättra och bidra till samhällets utveckling. Inte bara för oss som

pensionärer utan även för alla åldersgrupper, alltså även för yngre. Aktiva pensionärer kan delta i föreningslivet och motverka fördomar mot äldre. Att arbeta ideellt i föreningslivet påverkar livskvaliteten inte bara för den enskilde utan också för alla man träffar oavsett ålder. Det påstås att samhällets fokus att tillfredsställa yngres behov är större än att finnas till för pensionärer. Bara vi själva kan ändra på det genom att kliva fram och ta för oss. Visa att vi finns och höja våra röster.

Jag menar att åsikterna om oss pensionärer inte har förändrats. Det beror helt enkelt på vilka pensionärer man umgås med, vad man känner till om pensionärlivet och vilken erfarenhet vi har av pensionärer i olika roller. Samhället fungerar inte utan aktiva pensionärer, det är jag övertygad om. Det gäller oavsett om vi är yrkesverksamma eller deltidspensionärer. Vi finns som barnvakter, hjälper varandra och deltar i föreningslivet. Jag uppskattar att SPF Seniorerna Enabygden finns för vi har en viktig uppgift, vi är inte en belastning för samhället för vi är aktiva. Det berikar samhället för alla såväl för ungdomar, medelålders som äldre.

Vi har en uppgift!

Vi ses i SPF / Solveig

Redaktörens rader

Under pandemin gick föreningen på lågvarv med få aktiviteter men också färre medlemmar. Nu är vi åter igång med en omfattande verksamhet – som kostar pengar.

Tyvärr har inte intäkterna hängt med även om medlemsantalet nu successivt ökar igen. Av årsavgiften på 310 kr från 2024 går 120 kr till den lokala verksamheten, 30 kr till Uppsaladistriktet, för bl.a. kurser och 160 kr till kansliet i Stockholm.

Vad vi får för den senare summan förutom tidningen *Senioren* är inte alltid så tydligt. Häri ingår emellertid all den lobbyverksamhet som kansliet och inte minst vår ordförande Eva Eriksson bedriver gentemot politiker av alla slag liksom olika rabatter. Knappast någon av oss är väl nöjd med sin pension, men den hade troligen varit ännu sämre utan Evas engagerade arbete.

Kom också ihåg att många medlemmar är grupp-försäkrade via SPF Seniorerna. Detta upphör om man går ur liksom den kollektiva olycksfalls-försäkring som gäller för alla i samband med olika föreningsaktiviteter. Helst ska förstås försäkringar inte utnyttjas, men de har faktiskt hjälpt några av oss som skadats vid bordtennisspel. De som går ur föreningen går miste om allt detta liksom Senioren.

Men det viktigaste med föreningen torde ändå vara den gemenskap som den skapar – om man själv vill. Inget sker av sig självt. Kom därför med på möten, cirklar, resor m.m. eller varför inte ta ett mindre förtroendeuppdrag. Alla kan göra något. Då går det att skapa kontakter och få vänner som kan vara mycket värdefulla, när bekantskapskretsen glesnar på äldre dagar. Tyvärr är ensamheten utbredd i dagens Sverige, inte minst bland äldre. Hjälp oss att motverka den.

StigF

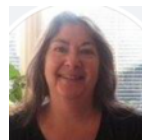
Välkomna med egna bidrag till *Enabygden*. Skicka in era texter eller bilder med några kommentarer. Många har säkert mycket att berätta! För signerade artiklar svarar alltid artikelförfattaren själv. Det går också att få ett eget foto på *Enabygdens* första sida. Vi jobbar nu med nr 3 som ges ut 1/9. Presstopp för *Enabygden* nr 3, 2023 är på **fredag den 11 augusti / StigF**

OMRÅDESGRUPPER

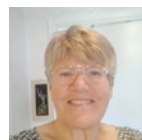
Arbetsgrupp 1, Kontakt:
Elisabeth Andersson, tel. 072 738 6760
e-post: reisandersson@gmail.com.
Jan-Olov Andersson och Sten-Olov
Björbrand ingår också i gruppledningen.
Området omfattar medlemmar boende på
landsbygden utanför Enköpings stad.

Arbetsgrupp 3, Kontakt:
Sonja Norelius, tel. 073 959 4202
e-post: sonjanorelius4@gmail.com.
Fanna (Svampgatorna), Korsängen,
Bergvreten, Husberg, Gånsta, Stenvreten,
Bredsand, Åkersberg.

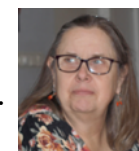
Arbetsgrupp 4, Kontakt:
Gunnel Sparrings, tel. 070 531 3554,
e-post: sparringsg@gmail.com. Även
Gunilla Sellin och Marianne Johansson
ingår i gruppledningen.
Centrala Enköping, Kungsgatan, Östra
Ringgatan, Lilla Vägen, Sandgatan öst,
Tullgatan, Munksundsgatan, Kryddgårds-
gatan, Korsängsgatan och korsande gator.

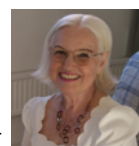
Arbetsgrupp 5, Kontakt:
Kurt Pettersson, tel. 070 320 4172
e-post: kurt.3702@gmail.com.
Enköping sydväst, Gröngarn, Munksundet,
Lillsidan, Västerleden, Galgvreten.

Arbetsgrupp 6, Kontakt:
Pia Rosenberg, tel. 073 680 4727
e-post: pia.rosenberg52@gmail.com.
Romberga, Enögla, Drottninggatan,
Bangårdsgatan, Linbanegatan, Långgatan
norr, Bergsgatan, Fjärdhundragatan norr,
Lillängsgatan.

Arbetsgrupp 7, Kontakt:
Eva Armholt, tel. 070 238 2628
e-post: eva.armholt@gmail.com
Långgatan södra delen, Fjärdhundra-
gatan söder, Hägnadsvägen, Sandgatan väst,
Torggatan väst, Västra Ringgatan, Lillebergs-
gatan, Kyrkogatan.

Arbetsgrupp 2 upphörde för ca 10 år sedan
Den omfattade Västerleden och Lillsidan.

De eller dem eller dom?

Som många säkert har noterat blir Lena Lind Palicki snart chef för *Språkrådet*. Hon anser att "de" och "dem" under hand kan rensas bort ur svenskan och båda ersättas med "dom".

I denna tidning kommer jag emellertid att skriva "de" och "dem" där så ska vara, men inte "rätta" andra skribenter som föredrar "dom". Vi är ju ingen dom-stol! Däremot kommer jag att ändra de(m) som använder "de" eller särskilt "dem" felaktigt.

Språk är levande och kommer alltid att förändras, vilket är en helt naturlig utveckling som vi gör bäst att finna oss i.

StigF

Pandemier och el

I detta nummer fortsätter genomgången av pandemiernas värld. Än så länge är texten relativt översiktlig. Men i de nya avsnitt som kommer att publiceras famöver beskrivs olika epidemiutbrott mer konkret. Många av läsarna kommer säkerligen att känna igen sig i åtminstone några av fallen.

Vår beskrivning av Sveriges elförsörjning i förra numret följs här av något mer handfasta exempel som visar såväl på sårbarheter som möjligheter. Elström är mycket viktig för oss, inte minst för att skapa en fossilfri framtid, även om det finns fallgropar på vägen.

StigF

Viktiga telefonnummer

Vårdguiden	1177	SOS alarm	112	Polisen	114 14
Kvinnojouren	0171 440 242	Husläkarcentrum	0171 417 300	Hemtjänst	0171 625 425
Jourhav. medmänn.	08 702 1680	Brottsofferjouren	0171 262 06	Kontaktcenter	0171 625 000, vx
Äldrelinjen	020 222 233	Röda Korset, stöd	0771 900 800	Färdtjänst	0171 625 920
		Kvinnofridslinjen	020 505 050	Taxi Enköping	0171 440 000

Om epidemier och pandemier II

Den neolitiska revolutionen var ett stort steg i människans utveckling. Detta togs emellertid inte över en natt utan processen varade i flera tusen år, innan jordbruket spridits över större delen av Jorden, där marken efter istiden var brukbar. Inte heller var starten på denna isolerad till Mesopotamien. Andra ungefär samtida platser var längs Hohangho-floden i Kina, Indus-floden i Indien och Niger-floden i Afrika liksom senare sannolikt också både i Peru och Mexico i Amerika och kanske fler områden.

I den bördiga halvmånen växte i alla fall under några tusen år fram det som vi brukar kalla för kultur med samhällen och senare stater, där olika individer specialiserade sig på skilda uppgifter. Detta tvingade även fram handel med varor som alla inte kunde skapa själva. För i stort sett första gången samlade människor på sig ägodelar och t.o.m. rikedomar. Då krävdes ett skydd och en statsledning eller annan makt som kunde ta ut skatt för att betala soldater och byråkrati, även om sådant också kan ha skett långt tidigare. Olika religioner tog allt större plats och lierade sig ofta med makten. Noteras bör att världens tre stora monoteistiska religioner och deras föregångare alla har sitt ursprung i detta område för mellan 1500 och 3500 år sedan. Människors varierande religiösa föreställningar torde emellertid vara många tusen år äldre än så och åtskilliga helgedomar restes redan före jordbrukstiden.

Att människor blev bofasta innebar att de byggde permanenta bostäder. Dessa samlades under hand i byar och så småningom i städer. Antalet människor på samma plats ökade och allt fler människor bodde successivt i nära kontakt med varandra och även nära sina husdjur. Folkökningen blev snabb när föda under hand fanns tillgänglig året runt. Detta underlättade livet på många sätt men det skapade också hierarkier samt förutsättning för epidemier. Smittorisken ökade radikalt när man bodde ganska tätt och de sanitära förhållandena var bristfälliga. För första gången i människans historia ökade risken att bli sjuk mycket kraftigt.

En annan orsak till att sjukdomar kunde sprida sig var handeln, från början inne i enskilda städer men successivt över allt större avstånd, längs bl.a. Sidenvägen och Persiska viken. Såväl handelskaravaner som -fartyg tog med sig smitta från både Indien och Kina och andra platser utan att någon förstod hur det gick till eller hur man skulle skydda sig. Någon kännedom om olika patogener hade man förstås inte. Istället frodades föreställningar om övernaturliga orsaker som onda andar och straffande gudar, vilket knappast hjälpte någon.

Några skriftliga dokument från människans allra första kulturer finns inte, men så småningom uppfanns kilskriften (bild) samt siffror för att sköta affärerna. Detta hände emellertid inte förrän knappt 6000 år före nutid. De äldsta bevarade dokumenten är lertavlor från de sumeriska och akkadiska kulturerna som tog sin början i Mesopotamien för mellan 5000 och 6000 år sedan. Här utvecklades en enkel bokföring och en grundläggande matematisk kunskap liksom astrologi och tideräkning. Dessa kunskaper fördes så småningom vidare till bl.a. Grekland och Rom och långt senare till de muslimska kalifatet i Mellanöstern och till sist till Västeuropa för cirka 600 år sedan. Även dåtidens medicinska kunnande färdades successivt samma väg.

Epidemier och pandemier

Sjukdomar som drabbar många människor, kallas *epidemier*, som betyder ”över folket”. Skulle epidemin sprida sig över stora delar av Jorden kallas den *pandemi*, medan en epidemi som på en relativt låg nivå stannar kvar i ett begränsat område kallas *endemisk*. Många sådana av olika omfattning har återkommande drabbat mänskligheten under historisk tid. För flera av dessa pandemier torde den Neolitiska revolutionen varit startpunkten. Däremot finns inga dokument om detta förrän betydligt senare med början för cirka 3000 år sedan.

De flesta epidemier och pandemier orsakas av bakterier eller virus och sprids genom att människor i nära kontakt smittar varandra på olika sätt. Vetskap om sådant har vi egentligen bara haft i drygt etthundra år även om bakterier varit kända sedan slutet av 1800-talet. Kännedomen om virus är däremot 1900-talskunskap. Smittsamheten, som varierar kraftigt mellan olika sjukdomar, är sålunda en viktig egenskap för att en sjukdom ska utvecklas till en epidemi eller pandemi. Även svåra sjukdomar med hög dödlighet behöver sålunda inte bli epidemier om smittsamheten är låg.

Bild på pestdoktor av Jan van Grevenbroek från Venedigs museum, 1300-tal.

Många virus sprids direkt genom luften, där de kan färdas ganska långt, eller via aerosoler, som är mycket små droppar innehållande virus. De senare rör sig inte lika långt men är mer koncentrerade. En annan smittväg är via förorenat vatten, beroende på bristande avloppshandling. Så smittar bl.a. kolerabakterier. Har man otur, kan bakterierna på dessa vägar spridas mycket snabbt, medan det tar betydligt längre tid om det krävs kroppskontakt för att patogenerna ska byta värd såsom för *ebola* eller *HIV*. Inget av detta visste man för bara ett

par hundra år sedan. Istället florerade mängder med idéer om bl.a. dålig luft, s.k. *miasma* och även rent övernaturliga förklaringar, ja t.o.m. att sjukdomarna var skapade av människor, som med trolldom kunde göra andra sjuka. Här blev judarna som alltid särskilt misstänkta. Olyckligtvis finns sådana föreställningar fortfarande kvar på olika håll i världen. För att skydda sig mot miasman bar dåtidens läkare masker (se bild) med näbbar fyllda med väl-luktande örter. Det är inte omöjligt att de kan ha haft viss effekt; åtminstone mot aerosoler.

Epidemihistoria

Den första epidemin som finns beskriven i historien är *Pesten i Atén*, som drabbade Grekland mellan år 430 och 426 f.v.t. under det Peloponnesiska kriget mellan Atén och Sparta. Dess mikrobiella orsak har inte gått att säkerställa. Den tog emellertid livet av upp emot 100 000 människor, vilket var närmare en tredjedel av befolkningen. Varifrån den kom vet man inte heller men sannolikt från öster.

Cirka år 175 och 250 v.t. drabbades Romarriket av två epidemier, den *Antoninska* resp. den *Cyprianska pesten*. Trots namnet orsakades ingen av dessa epidemier av pestbakterier utan troligen av smittkoppsvirus som romerska soldater fört med hem från fälttåg i Asien.

I äldre tider var beteckningarna pest och epidemi i stort sett synonyma. Under åren 541-542 drabbades emellertid främst det Bysantinska riket av den riktiga pesten orsakad av pestbakterien *Yersinia pestis*. Detta är den första stora pestepidemin, den *Justinianska pesten*, som finns beskriven i litteraturen. Genom arkeologiska undersökningar har man emellertid funnit att pestbakterien är betydligt äldre än så, minst 5000 år gammal. Arkeologer har bl.a. hittat pestbakterier hos några individer som begravdes i Falköpingstrakten cirka 2800 f.v.t. Om detta var enstaka dödsfall eller en epidemi, vet man däremot inte. Vid denna tid minskade emellertid antalet människor i norra Europa och en hel kultur i nuvarande Ukraina försvann, vilket kan ha orsakats av pesten.

StigF Fortsättning i *Enabygden* nr 3

Faktagranskning av *professor Göran Friman*.

Profilen Johan Örjes

Johan Örjes torde vara en mycket välkänd profil i Enköping. Här har han varit i den politiska hetluften i över ett kvartssekel, först i Enköpings kommun men under de senaste tre mandatperioderna som regionråd i Uppsala län med ansvar för kollektivtrafiken, UL och Upptåget, numera Mälartåg. I denna roll var han t.o.m. 2022 ordförande i regionens Trafik- och samhällsutvecklingsnämnd samt ledamot i styrelsen för MÅLAB (Mälardalstrafik) som samordnar trafiken inom ett betydligt större område än Uppsala län.

Under senare år har kollektivtrafiken undergått en mycket dynamisk och snabb utveckling med omläggning av busslinjer och nya tåg, vari Johan Örjes varit mycket aktiv. Detta har till stor del skett i samarbete med omkringliggande län i akt och mening att utnyttja tåg och bussar så effektivt som möjligt. En betydande del av kollektivtrafiken är ju länsöverskridande, inte minst till Stockholms län. Här kommer fyrsparret Märsta-Uppsala att göra stor skillnad, när det så småningom är klart. Pandemin satte också kollektivtrafiken på svåra prov som ännu inte är helt avklarade.

I Enköping har omläggning av busslinjer skapat en hel del debatt. Det är ingen tvekan om att inrättandet av de tre nya linjerna varit positivt och gett åtskilliga nya resande, fast en fullständig täckning av alla områden inte gått att åstadkomma. På grund av deras belägenhet, har det t.ex. varit nästan ogörligt att angöra olika äldreboenden på ett riktigt bra sätt.

Johan Örjes är upp vuxen i Handen, söder om Stockholm och utbildad statsvetare, men han har även en hel del kompletterande utbildning, bl.a. i ekonomi passande för verksamhet inom det politiska fältet. Här har han i alla år varit engagerad i Centerpartiet, såsom i kommun- och regionfullmäktige, som valombudsman för partiet och som politisk sekreterare samt även skrivit i flera tidningar inom Centerpressen.

Under större delen av sin yrkesverksamma tid har Johan Örjes haft sin hemvist i Enköping. Runt senaste sekelskiftet bodde han emellertid i Hudiksvall och var där politisk redaktör för Hudiksvalls tidning (C). Därifrån gick han till att bli politisk sekreterare i Västmanland samtidigt som han 2006 för andra gången valdes in i Kommunfullmäktige i Enköping. Här utsågs han senare till ordförande i Skolnämnden under mandatperioden 2007-10, innan verksamheten i Landstinget och Regionen tog över 2011.

Redan i unga år kom Johan Örjes in i nykterhetsrörelsen, vilken han sedan varit trogen under alla år, främst inom IOGT-NTO. Här fann han även sin hustru Mona som fortfarande är aktiv i bl.a. Junis som arbetar för barns rättigheter. Se artikel i EP den 6 maj.

Sedan årsskiftet 2022/23 har Johan Örjes lämnat den aktiva politiken och driver numera det egna konsultbolaget Suillius AB som främst arbetar med publicistisk verksamhet. Dessutom valdes han nyligen till ordförande för Studieförbundet Vuxenskolan i Uppsala län, en ansvarsfull uppgift i en viktig verksamhet när studieförbundens roll på senare år har ifrågasatts.

Vi önskar Johan god lycka med Suillius.

Vid pennan

StigF

Bilder tagna av *Mona Örjes*

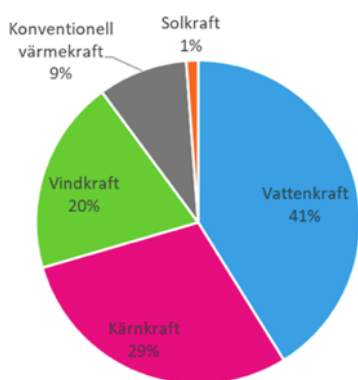
Sveriges elförsörjning II

Som nämndes i förra numret av *Enabygden* har Sverige räknat över hela året fortfarande en riktigt god försörjning med elenergi. Så vad bråkar vi då om? Jo om effekten. Vid vissa tillfällen, som kalla och vindstilla vinterdagar, räcker inte effekten för att hålla Sverige igång, t.ex. den 16/12 i fjol, då vi tvingades importera 3000 MW $\approx 2 \frac{1}{2}$ kärnkraftverk. Då hjälper det inte om vattenkraften under vårflo den kunnat generera väldigt mycket ström. Skulle kraftbolagen vintertid köra all vattenkraft för fullt, kommer dammarna att tömmas. Det är därför det inte går att klämma ut mer än ca 40 % elenergi av den teoretiskt installerade effekten i våra vattenkraftverk. Av all installerad vindkraft får vi ut drygt 25 %, men här bestämmer vinden.

Kärnkraftverken kan däremot utnyttja 80-90 % av sina maximala 60 TWh. Å andra sidan kan dessa inte regleras lika snabbt upp eller ner som vattenkraften, när effektbehovet varierar. Därför körs de ofta på full eller nästan full effekt. Då kan vattenkraften sparas till belastningstoppar.

Sveriges energimix redovisad som totalt installerad effekt samt utvunnen elenergi 2022.

Vatten:	Effekt: 16 200 MW	Energi: 69,9 TWh
Kärn:	Effekt: 6 900 MW	Energi: 49,9 TWh
Värme:	Variabel	Energi: 15,2 TWh
Vind:	Effekt: 14 200 MW	Energi: 33,0 TWh
Sol:	Effekt: 2 400 MW	Energi: 2,0 TWh
Export:	40 TWh, Import 6 TWh	Σ 170,0 TWh

Data och graf tillhandahållna av Energiföretagen och Energimyndigheten

Sverige exporterar stora mängder el, men detta kan ta ett brått slut om de enormt elslukande industrierna i Norrland kommer till stånd. Av de ca 140 TWh el som nu årligen används i Sverige, kan dessa behöva närmare 100 TWh. Det är tre gånger mer än alla de stora älvarna i Lappland producerar tillsammans. Så varifrån ska all el komma?

Snabbast är att bygga ut vindkraften. Ett stort vindkraftverk kan ge maximalt 8-10 MW el. Om det körs kontinuerligt under ett år kan verket därför

producera knappt 0,07 TWh. Då borde 100 TWh kräva minst 1400 stora vindkraftverk. Men verkningsgraden är i praktiken inte mer än knappt 30 %, eftersom det inte blåser jämt. Därför krävs i realiteten cirka 5000 vindkraftverk. Verken måste sedan stå på minst 500 m avstånd för att inte skugga varandra. Högst 4 st vindkraftverk får därför plats per km². Då tar en vindkraftpark om 100 TWh upp cirka 1250 km², eller cirka 3,5 mil i kvadrat, större än Mälaren eller knappt Enköpings kommun som är 1324 km². *Not in my backyard!*

Vindkraft kräver sålunda stora arealer, varför det kan vara bättre att bygga till havs, där det oftast också blåser mer. Just nu planerar Vattenfall en utbyggnad av Kriegers Flak söder om Trelleborg. Men varför inte bygga i Bottenviken närmare stålindustrierna? Jovisst, men där torde den ibland halvmeter tjocka vinterisen bli en svår utmaning. Havsmiljö är generellt krävande för vindkraftverk och liknande. De behöver omfattande service och underhåll och deras livslängd blir kortare än som är önskvärdt. Ändå planerar f.n. OX2 vindkraftparker för 23 TWh på finska sidan av Kvarken.

Men några stora kärnkraftverk vid Bottenvikskusten borde väl klara skivan? Jodå, men även det kan bli tufft. Att producera 100 TWh el skulle kräva hela 8 kärnreaktorer av samma dimensioner som Sveriges nuvarande största i Oskarshamn på 1450 MW. De lär inte komma på plats i en handvändning. I Pyhäjoki i Finland är Rosatoms bygge emellertid vilande och kan möjligen återupptas.

Det vore en högst miljövänlig gärning om Sverige kunde börja tillverka fossilfritt stål, vilket säkerligen är framtidens teknik, och vi har kunnandet. Samtidigt bör man veta att det på minst 50 andra platser i världen pågår liknande försök. Det vore fantastiskt om Sverige både var först och även fick ekonomi i processen. Men detta är en svår utmaning i knivskarp konkurrens och investeringarna blir enorma. Vem ska betala?

Sverige har under mycket lång tid haft en stor konkurrensfördel i vår billiga och fossilfria elenergi. Tyvärr gäller detta inte riktigt längre och med nya väldigt elkrävande industrier på gång lär priset på el öka ytterligare. Ekvationen går inte riktigt ihop, även om det förvisso inte är något fel att ha högtflygande framtidsplaner.

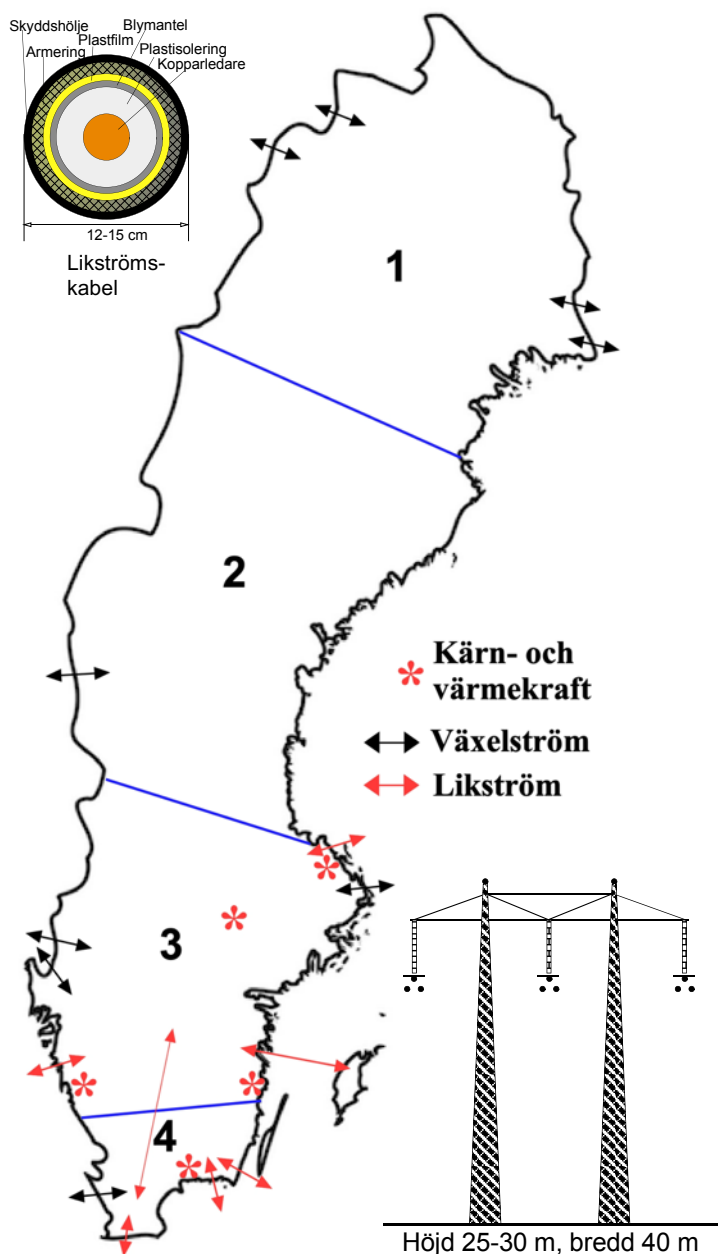
StigF

Läs gärna följande antologi som "Vetenskap och allmänhet" ihop med KTH publicerade 2022: <https://old.v-a.se/2022/07/mot-framtidens-energi-den-osynliga-revolutionen-bakom-eluttaget/>

Sveriges elnät

Det svenska stamnätet för el består av ett stort antal trefas högspänningsledningar (3 x 3 ledare var) för 400 000 volt (400 kV) och nästan 400 ampere som främst går från norr till söder. Däremot har överföringen i öst-västlig riktning mycket lägre kapacitet. Mellan elområde 1 längst i norr (se karta) och område 2 i södra Norrland går fyra kraftledningar. Från elområde 2 till område 3, Svealand och norra Götaland, finns hela 11 högspänningsledningar, åtta för 400 kV och tre för 220 kV, och till sist går sex högspänningsledningar från område 3 till 4.

Från elområde 1 går två ledningar till Norge och två till Finland. Elområde 2 har en norsk kontakt, medan elområde 3 har två norska växelströmsförbindelser och en dito till Åland. Dessutom finns en högspänd likströmskabel till Finland och en till Jylland. Elområde 4, slutligen, har tre likströms-

förbindelser till Tyskland, Polen resp. Litauen och en växelströmsförbindelse över Öresund till Själland. Till Gotland överförs el genom två högspända likströmskablar som 1954 var världens första med denna teknik.

I Europa byter växelströmmen riktning 50 gånger per sekund, den har frekvensen 50 Hz, medan t.ex. USA har 60 Hz. Svensk ström svänger dessutom exakt i takt med Norge, Finland och Själland, vilket är förutsättningen för direkta växelströmsförbindelser dit. När så inte är fallet, måste man använda likström med dyra omformare på båda sidor som till kontinenten. Denna teknik har utvecklats mycket kraftigt på senare tid, speciellt för elöverföring genom vatten.

Växelström kan lätt transformeras mellan olika spänningar. Hög spänning är fördelaktig vid långa transporter, eftersom ledningsförlusterna sjunker till en fjärdedel om spänningen fördubblas. Å andra sidan drabbas växelström av s.k. reaktiva förluster, vilka blir tydligt märkbara efter bara någon mil för kablar i mark eller vatten som t.ex. mellan Munga och Hamra i Enköping eller från havsbaserade vindkraftverk. Därför används likström för elöverföring genom Östersjön och Kattegatt.

Likström använder Svenska Kraftnät nu också i den nya Sydvästlänken, Hallsberg-Malmö. På sträckan Barkeryd, nära Nässjö och Hurva utanför Eslöv, har man 300 kV samt likström, som ger lägre överföringsförluster, och även delvis markkabel (se karta). Detta har ökat stabiliteten betydligt för elförsörjningen i sydligaste Sverige.

I elområde 1 och 2 finns huvuddelen av svensk vattenkraft, medan all kärnkraft finns i område 3. Värme kraftverk av olika storlek ligger på flera ställen. Störst är Karlshamn och Västerås i elområde 4 resp. 3. Även *Ena Energi* bidrar något. Generellt sett finns det mesta av kraftproduktionen i norr, medan de stora förbrukarna ligger i södra Sverige, vilket är ett svårt löst problem.

StigF

Faktaruta

k = kilo = 1000, M = Mega = en miljon
 G = Giga = en miljard = 1 000 000 000
 T = Tera = en biljon = 1 000 000 000 000
 Effekt mäts i W = Watt Energi = Effekt x tid
 Energi mäts (bl.a.) i Wh = Wattimmar
 1 W x 24 h x 365 dgr = 8800 Wh = 8,8 kWh/ år
 1000 MW effekt producerar max 8,8 TWh/år
 Notera att en am. biljon = en svensk miljard

Information

Bli inte lurad!

**Bedragare gör allt för att lura dig.
Vi vill uppmärksamma dig på att:**

- Aldrig lämna ut personliga koder via telefon, e-post eller sociala medier.
- Aldrig öppna ditt mobila BankID och signera på annans begäran.

Detta oavsett vem som påstår sig vara avsändaren.

Tipsa gärna dina vänner och anhöriga!

**Vi svarar
dygnet
runt!**

Kundcenter

Har du frågor om hur du kan skydda dig? Ring till:
0171-853 00

www.sparbankenenkoping.se

● Fastighetsbyrån i Enköping

Vi säljer flest bostäder, och övning ger som bekant färdighet.

Varför inte ringa Sveriges största mäklare?

Välkommen
Fastighetsbyrån i Enköping
Tel 0171-330 00
enkoping@fastighetsbyran.se
Källgatan 17

Fastighetsbyrån

Gynna gärna våra annonsörer som alla ger oss olika förmåner.

KPR-rapport våren 2023.

Ett möte har hållits i början av mars. Det huvudsakliga innehållet bestod av val av representanter från föreningarna till KPR:s arbetsutskott som sätter agendan för mötena. För SPF valdes Ellan Andersson från Örsundsbro och för PRO valdes Christer Andersson som även valdes till vice ordförande i rådet (Peter Book är ordinarie). Under pausen av mötet diskuterade vi från organisationerna hur vi ska få mer inflytande på dagordningarna och enades om att ha ett möte före arbetsutskottet och gemensamt resonera om vad vi vill ha med. Ett första har vi haft i Enabygdens kontor inför AU 25/5. Vi får se vad det ger.

I övrigt informerade kommunen om att alla nämnder uppmanats att använda KPR (och föreningarna) som remissorgan i alla frågor som berör äldres situation.

Vidare fick vi veta att det inte blir något trygghetsboende i Älvdansen pga bristande efterfrågan.

Vi fick också återigen klara besked att VON-nämnden enbart har ansvar och budget för lagstyrda verksamheter. Något egentligt svar på vem som handhar förebyggande frågor avseende äldre fick jag inte.

Det här var nog det viktigaste MEN jag vill påtala vikten av att medlemmar som har tankar eller idéer där kommunen på något sätt kan vara delaktig i att förbättra äldres livssituation, kan kontakta mig eller styrelsen, så kan vi föra ärendet vidare.

Carl-Erik Lind

Studieprogram för SPF Seniorerna *Enabygden* hösten 2023

I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan

Information om varje enskild aktivitet finns nedan
För övrig information kontakta Studiekommittén

ANMÄLAN ska ske direkt till varje cirkelledare per telefon eller mejl enligt nedan

PLATS i cirkelarna reserveras i den ordning som anmälningarna kommer in

KOSTNAD I de flesta fall 100 kr per termin till bankgiro nr 5947-0559, swish 123 230 8906

LOKALER Enligt anvisning vid varje aktivitet, oftast Vuxenskolan eller Kryddgården

Studiecirklar

MOBILEN I VARDAGEN 1

Ledare Gunnar Tallnäs
Kontakt 076 817 0191, gunnar.tallnas@gmail.com
Plats Vuxenskolan, Kyrkogatan 18
Dag måndag, varje vecka, kl 09.30-12.00
Start 16 oktober – 11 december

FRAMSTÅENDE KVINNOR 3

Ledare Berit Bergman
Kontakt 0171 272 53
Plats Vuxenskolan, Kyrkogatan 18
Dag tisdag, jämn vecka, kl 09.30-12.30
Start 3 oktober – 12 december

LANDSKAPSCIRKEL I 4

Ledare Reine Fredengrener
Kontakt 070 540 3630, reine@elstop.se
Ämne Västergötland
Plats Vuxenskolan, Kyrkog. 18, Rum 1
Dag måndag, ojämn vka, kl 13.30-16
Start 14 september – 6 november

LANDSKAPSCIRKEL II 5

Ledare Bo Holmgren
Kontakt 070 832 8345, bobholmgren@gmail.com
Ämne Västergötland
Plats Vuxenskolan, Kyrkog. 18 Rum 1
Dag onsdag, jämn vecka, kl 9.30-12
Start 4 oktober – 29 november

BRIDGE 12

Ledare Barbro Sandberg och Per Kjellin
Telefon 073 681 5523 resp. 070 517 7724
Mail barbro_sandberg@hotmail.com
Plats Bridgeklubben på Eriksgatan 12
Dag onsdag, varje vecka, kl 9.00-12.00
Start 13 september

LANDSKAPSCIRKEL III 6

Ledare Stig Forshult
Kontakt 070 531 5388, stigforshult@gmail.com
Ämne Västergötland
Plats Vuxenskolan, Kyrkog. 18, Rum 2
Dag onsdag, ojämn vecka, 9.30-12
Start 27 september – 22 november

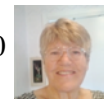
KORTSPEL 11

Ledare Zsuzsanna Ström
Kontakt 076 255 8419, zsuzsanna.strom@gmail.com
Plats Kryddgården, Källgatan 1 B, rum 2
Dag tisdag, varje vecka, kl 9.30-12.30
Start 29 augusti

LÄSECIRKEL I 7

Ledare Gunnel Sparrings
Kontakt 070 531 3554, sparringsg@gmail.com
Plats Kryddgården, Källgatan 1 B, Exp.
Dag tisdag, udda veckor, kl 14.30-16.00
Start 26 september – 5 december

SCHACK 13

Ledare Berth Johansson
Kontakt 070 222 6399, berth.johansson@gmail.com
Plats Ljunggården
Dag måndag, varje vecka, kl 10.00-12.30
Start augusti

LÄSECIRKEL II 8

Ledare Irene Wiklund
Kontakt 070 653 1686, irene.wiklund@msn.com
Plats Vuxenskolan, Kyrkog. 18, *preliminärt*
Dag Mer info kommer
Start vecka 38, 18-22 september

På grund av osäker elförsörjning varnar kommunen för oplanerade strömavbrott under året!

Friskvårdsprogram för SPF Seniorerna *Enabygden* hösten 2023

I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan

Information om varje enskild aktivitet finns nedan
För övrig information kontakta Studiekommittén

ANMÄLAN ska ske direkt till varje aktivitetsledare per telefon eller mejl enligt nedan

PLATS i cirklarna/aktiviteterna reserveras i den ordning som anmälningarna kommer in

KOSTNAD kan variera. Hör med aktivitetsledaren nr 5947-0559, swish 123 230 8906

LOKALER Enligt anvisning vid varje aktivitet, oftast Vuxenskolan eller Kryddgården

BOULE

Ledare Pia Rosenberg
Kontakt 073 680 4727, pia.rosenberg52@gmail.com
Plats Hökens bouleplan
Dag onsdag, söndag, varje vecka, kl 9.30-12.00
Pågår t.o.m. 15 oktober

20

ATT SKRIVA EN MEDLEMSTIDNING

Ledare Reine Fredengrener
Kontakt 070 540 3630, reine@elstop.se
Plats Vuxenskolan, Kyrkog. 18
Dag måndag, kl 13.30-15.30
Start 4 september – 30 oktober

10

BOWLING

Ledare Anita Lund
Telefon 072 330 3097, lundanita44@gmail.com
Plats Bowlinghallen, Idrottshuset
Dag måndag, varje vecka, kl 14.00–15.00
Start 28 augusti, ev. tidigare.

21

SKAPARCAFÉ

för alla som vill arbeta med händerna.
Gruppen träffas på SPF:s expedition
kl 14-16 varannan onsdag följande datum:
Den 20/9, 4/10, 18/10, 1/11, 15/11 och 29/11.
Kontaktperson: Elisabeth Andersson,
tel 072 738 6760, mejl: reisandersson@gmail.com

24

BORDTENNIS

Ledare Peter Örberg
Kontakt 072 556 2237, piusredaktion@gmail.com
Rum Kryddgården och Idrottshuset
Dag tisdag o. fredag, resp. måndag o. torsdag
Tid 08.00-09.30 resp. 16.15-17.45
Start augusti – december utom helgdagar

22

KÖRSÅNG med VÄSTANVIND

Ledare Heidemarie Rosén
Kontakt 070 299 3199, heidimarie.rosen@gmail.com
Plats Västerledskyrkan
Dag måndag, normalt varje vka, kl 13.30-15.30
Start 28 augusti, preliminärt

23

Studiekommittén

består av

Pia Rosenberg, *sammankallande*
Tel. 073 680 4727
Mejl: pia.rosenberg52@gmail.com

Håkan Palm
Tel. 070 883 0842
Mejl: hakan.palm@teleseum.se

Reine Fredengrener
Tel. 070 540 3630
Mejl: reine@elstop.se

På grund av osäker elförsörjning varnar kommunen för oplanerade strömavbrott under året!

Enabygdens hela aktivitetsprogram genomförs i samverkan med Studieförbundet Vuxenskolan.

PS. Om du får en oväntad insättning via *swish* på kanske bara 20-50 kr, så betala **inte** tillbaka!
Detta är sannolikt ett försök till fiske av dina inloggningsuppgifter. Var **försiktig** och kolla med
banken om du är osäker på hur du ska göra. / SEF

OBS! **Anmälan** per telefon, sms eller mejl krävs till nästan alla aktiviteter. Programkommittén tar emot anmälningarna till: Anita Nehler, tel. 070 660 1757, mejl: anita.nehler@hotmail.com, Solveig Zander, tel. 070 241 0227, mejl: solveig.zander@outlook.com och Håkan Pilqvist, tel. 070 526 8777, mejl: hpilqvist@gmail.com.

Betala gärna i förväg med swish nr 123 230 8906 eller bankgiro 5947-0559. Skriv ditt namn och vad du betalar för. Betalning kan också ske kontant eller med swish på plats.

Tipspromenader i Drömparken Joar P-plats
Varje onsdag kl 14-15, t.o.m. slutet av september.
Start från Joar Blå Parkering. Inställes vid oväder.
Ingen anmälan. Avgift: **20 kr**.

Trädgårdsdagen Kyrkogatan
Lördag 2 september kl 10-16
Kom och besök vårt bord!

Månadsmöte september Kryddgården
Fredag 8 september kl 14.00
Trubadur **Stefan Lindeborg** uppträder.
Anmälan enligt ovan! Pris: **80 kr** inkl. fika.
Grupp 3 tjänstgör, grupp 4 ses en timme innan.

Livsstilsmässan – Må Bra Idrotts huset
Enköpingsmässan på fredag endast företag
Fredag 15 – lördag 16 september, kl 10-16
Kom och besök vår monter!
Fri entré.

Trubadurafton med Quiz Rugbyloken
Fredag 22 september kl 15.00-17.30
Trubadur **Jocke Göransson** uppträder.
Anmälan enligt ovan! Pris: **150 kr** inkl. förtäring,
alkoholfri dryck, kaffe och kaka.
Medtag egen övrig dryck!

Månadsmöte oktober Kryddgården
Fredag 13 oktober kl 14.00
Prostatacancer, är det kört då, eller?
Dick Söderholm och *Bernt Åslund* från Prostatacancerföreningen i Uppsala län informerar.
Anmälan enligt ovan! Pris: **80 kr** inkl. fika.
Grupp 4 tjänstgör, grupp 5 ses 1 timme innan.

Trubadurafton med Quiz Rugbyloken
Fredag 27 oktober kl 15.00-17.30
Trubadur **Håkan Mattsson** uppträder.
Anmälan enligt ovan! Pris: **150 kr** inkl. förtäring,
alkoholfri dryck, kaffe och kaka.
Medtag egen övrig dryck!

Månadsmöte november Kryddgården
Fredag 10 november kl 14.00
Revyartisten **Irene Sangemark** framför
Ett liv i revyns tjänst.
Anmälan enligt ovan! Pris: **80 kr** inkl. fika.
Grupp 5 tjänstgör, grupp 6 träffas en timme innan.

Trubadurafton med Quiz Rugbyloken
Fredag 24 november kl 15.00-17.30
Far och dotter **Stefan och Klara Lindeborg**
uppträder. Sång, gitarr, munspel och lite allsång.
Anmälan enligt ovan! Pris: **150 kr** inkl. förtäring,
alkoholfri dryck, kaffe och kaka.
Medtag egen övrig dryck!

Månadsmöte december Kryddgården
Fredag 8 december kl 14.00
Västeråskören **Rudbeckii Sångare** sjunger
Julsånger.
Anmälan enligt ovan! Pris: **80 kr** inkl. fika.
Grupp 6 tjänstgör, grupp 7 ses en timme innan.

Fler programpunkter kommer i *Enabygden* nr 3, höstnumret, cirka den 1 september.

Har Du eller någon i Din familj eller bekantskapskrets något som ni skulle kunna tipsa oss om till en programpunkt, så hör av er till oss i Programkommittén! Se kontaktuppgifter nedan.

Programkommittén består av

Anita Nehler, sammankallande
Tel. 070 660 1757
Mejl: anita.nehler@hotmail.com

Solveig Zander
Tel. 070 241 0227
Mejl: solveig.zander@outlook.com

Håkan Pilqvist
Tel. 070 526 8777
Mejl: hpilqvist@gmail.com

Resekommitténs program sommar/höst 2023

Nedan visas de resor som SPF Seniorerna *Enabygden* kommer att genomföra i sommar och höst.

Måndag 28 augusti, kl 13.00 åker vi på Räckryssning under några timmar med M/S Thor från Enköpings hamn.

Pris: 475 kr

Anmälan så snart som möjligt.

Torsdag den 21 september, kl 19.30 är det dags för besök på **Oscars** som då ger musikalen **Änglagård** med bl.a. *Helen Sjöholm* och *Tommy Körberg*

Vi åker buss gemensamt. **Pris: 850 kr**

Anmälan gärna så snart som möjligt.

Torsdag den 19 oktober, kl 10.30

Besök i **Riksdagen**. Rundvandring med guide, lunch, interpellationsdebatt och votering.

Vi åker buss gemensamt. **Pris: 360 kr**

Foto: Melker Dahlstrand 2022

November

Antingen **koncert** eller **Julbord** på Måns Ols i Sala

December

Antingen **Julbord** på Måns Ols i Sala eller **koncert**

Mer info publiceras under hand, bl.a. i nästa *Enabygden* och på månadmötet den 8 september. Se även under *Resor* på hemsidan: www.spfseniorerna.se/enabygden

Boka alla resor hos: ammili48@gmail.com

Gemensamma bussresor avgår alltid från **Gustav Adolfs plan** om inget annat anges.

Har ni frågor eller förslag på framtida resor så kontakta Resekommittén. Denna består av:

Bo Wannberg, tel. 070 343 3783,
mejl: wannberg49@gmail.com

Anne-Marie Lindström, tel. 070 770 6609,
mejl: ammili48@gmail.com

Eva Johansson, tel. 070 254 4542
mejl: mollyollefindus@gmail.com

Måns Ols värdshus, foto: Måns Ols

I marginalen

Den 6 juni 2023 är det 500 år sedan Gustav Vasa kröntes till svensk kung i Strängnäs. Då hade Sverige sedan juli 1397 ingått i Kalmarunionen tillsammans med Danmark och Norge. Norge blev kvar som vasallstat till Danmark ända till 1814 och suverän stat först 1905.

Den 15 september 2023 är det 50 år sedan Carl XVI Gustaf blev kung av Sverige.

Den 15 juni 2023 väljs Solveig Zander in som vice ordförande i SPF Seniorerna, Riks.
Stort GRATTIS!

Bedrägerier XVII

Så snart stora pengar är i rörelse, frestas även ohederliga människor att vilja lägga beslag på en del av kakan. Under våren 2023 var det först elstödet på åtskilliga miljarder som lockade. För att få pengarna snabbt skulle man till Swedbank anmäla det bankkonto dit man ville ha pengarna. Detta gäller emellertid **inte** pensionärer, eftersom Försäkringskassan redan känner till de bankkonton som våra pensioner betalas till. En eller annan bedragare har säkert velat ”hjälpa till” med detta, fast det inte alls behövs. När ”hjälparen” ringer, så **lägg på!**

Detsamma gäller dem som får skatteåterbäring. Inte heller här behöver vi göra någonting. Skatteverket vet redan vart de ska skicka pengarna. Ingen hjälp behövs. Betrakta alla sådana mejl eller telefonsamtal som **bluff**.

De flesta av oss är väl numera så vana vid alla s.k. Nigeriabrev att vi direkt kastar skräpet, trots att vi utlovas både en och två miljoner dollar. Och när breven är adresserade till *undisclosed-recipients* är de oftast bedrägliga massutskick till hundratusentals mottagare, minst – fast de ser personliga ut.

Dessa mejl kommer alla från fjärran länder, där någon ”advokat” har hittat ett övergivet bankkonto eller så vill en stackars ”änka” ha hjälp med att placera sin avlidne mans efterlämnade miljoner. Brevet kan också se ut som lotterivinst eller att FN eller WHO delar ut pandemipengar åt höger och vänster. Men, som sagt: Kasta skräpet. Är något för bra för att vara sant så är det tyvärr **inte** heller **sant**.

Något annat som har dykt upp igen på senare tid är erbjudanden att investera i *Bitcoin Pro*, *Era* eller *Bot*. Detta sägs vara ett snabbt sätt att bli rik genom att bara satsa några tusenlappar.

Bedragarna har stulit kändisars fotografier, varför det verkar som om bl.a. Ebba Busch m.fl. har funnit en outsinlig pengakälla. Men tyvärr är även detta **bluff**. Om du ”investerar” i *Bitcoin Pro/Bot/Era* m.fl. lär du aldrig se dina pengar igen, även om de i början verkar växa med rekordfart. **Varning!**

Notera att bluffen *Bitcoin Pro* inte har något att göra med kryptovalutan *Bitcoin*. Den senare går att köpa även av seriösa mäklare, även om många banker inte vill befatta sig med sådant. Att köpa bitcoin kan gå bra och det kan även gå kapprikt åt skogen. Kursen är mycket svajig och pendlar mellan toppar och dalar (se graf 2010-23 nedan) så om man har tur så ... men tyvärr lyckas det flesta köpa vid fel tillfälle! Så tänk gärna ett extra varv innan du köper.

Fram t.o.m. 2013 var en bitcoin nästan inte värd någonting. 2017 började värdet öka rejält. Första höga toppen var våren 2018 med nästan 200 tkr men sedan ner igen till ca 40 tkr ett år senare. Våren 2021 skedde en brant stigning till över 500 tkr och därefter har kursen pendlat kraftigt. Just nu är en bitcoin värd ca 300 tkr.

Nyligen har även reklam återkommit för s.k. hypotekspension eller seniorlån eller 60pluslån, ibland med kändisar som Babben Larsson som dragplåster. Med sådana lån kan man få loss en hel del pengar att ha roligt för ur sin lågt belånade villa eller bostadsrätt.

Speciallånet för pensionärer som äger sin bostad

Dessa lån är på inget sätt vare sig bluff eller bedrägerier, men de är dyra, **extremt dyra!** Visserligen betalar man ingen ränta eller amortering under lånets löptid, men räntan är hög, ca 8 %, och läggs till skulden som hela tiden växer och räntan med den. Skulden kommer att **dubblas** på mindre än **10 år**. Vanliga banklån är mycket bättre, men bankerna verkar inte fatta att pensionärer är trygga kunder.

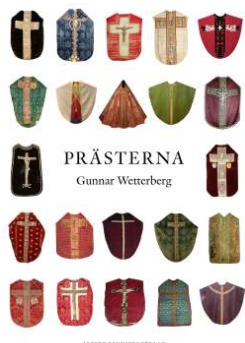
StigF

Recension av *Prästerna*

av Gunnar Wetterberg, 2022

Albert Bonniers förlag, ISBN 978-91-0019078-1

Denna bok är en imponerande genomgång av prästernas stora betydelse i det svenska samhället under 1000 år. Präster i den äldsta kyrkan

kallades alla biskopar som successivt fick hjälp av sockenpräster m.fl. som oftast var de mest betydelsefulla personerna i socknen, senare församlingen långt fram i tiden.

Under den katolska tiden styrdes nästan allt från Rom, även om celibatet

aldrig riktigt slog igenom i Sverige. Många av prästerna hade sålunda frillor som skötte om både prästen och det praktiska i prästgården.

Reformationen ändrade detta genom att kyrkan underställdes staten och prästerna under hand blev statstjänstemän fram till separationen år 2000. Prästfruarnas betydelse under denna tid kan knappast överskattas. Men hur fungerar detta idag med övervägande kvinnliga präster?

StigF

Början på allting

David Graeber (antropolog, †) och David Wengrow (arkeolog) publicerade år 2021 en debattbok med titeln ”The dawn of everything” (i svensk översättning 2022: ”Början på allting”). Här går de till hårt, ibland nästan oförsonligt angrepp mot föreställningen att människans kulturella utveckling skulle ha börjat med den neolitiska revolutionen och jordbruket för mellan 10 och 15 tusen år sedan. Här har de säkert alldeles rätt, men slår samtidigt in öppna dörrar. Vi vet sedan länge att såväl samhällsbildningar som religion, konst och andra kulturella yttringar förekommit för flera tiotusentals år sedan, långt före den neolitiska revolutionen. De arkeologiska lämningarna av detta är inte många, men de finns. Däremot är det nog ovedersägligt att människor i praktiken blev fast bosatta först när de började sköta sina åkrar.

Recension av *Europas mödrar*

av Karin Bojs, 2022

Albert Bonniers förlag, ISBN 978 91-001778-4

Detta är Karin Bojs tredje bok om varifrån Europeerna egentligen kommer. Sådant kan man se genom att undersöka vårt DNA och jämföra med DNA i gamla skelett. På så sätt kan man följa både manliga och kvinnliga arvslinjer eftersom dessa ärvs på olika sätt.

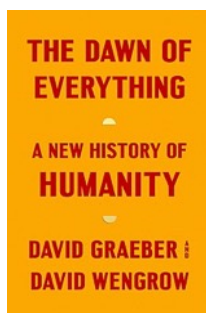

Man har även kunnat visa att män och kvinnor under historisk tid haft olika arbetsuppgifter. Sådant är emellertid ofta besvärligt, eftersom kvinnor vanligen arbetat med ”mjuka” material som försvunnit under tidens gång. Nya metoder har gett nya möjligheter.

Bl.a. har ny forskning visat att människor redan före jordbrukstiden åt ganska mycket spannmål och inte övervägande kött som tidigare forskning visat. Sannolikt kommer det under hand fram ytterligare spännande kunskaper om vår härstamning och förhistoriska utveckling.

StigF

Det finns naturligtvis inte heller någon anledning att tro att tidiga människor för 10 till 50 tusen år sedan eller mer skulle varit intellektuellt underlägsna oss. Evolution tar

betydligt längre tid än så. Däremot hade de helt andra förutsättningar än vi, inte minst att ens existera på tempererade breddgrader. Här, och i andra områden med begränsade överlevnadsmöjligheter liksom i rika regnskogar har nomadlivet blivit kvar längst.

Läs gärna Graebers och Wengrows bok, den är intressant, men var beredd på att den är rätt jobbig att ta sig igenom och inte sällan onödigt detaljerad och pratig. De tar emellertid upp många exempel på andra sätt att se på tillvaron än den västerländska eviga tillväxtens lov. Så visst får man en hel del att tänka på.

StigF

Wallinska gården

Släkthistorien på gården började 1817 då skräddaren Jakob Eriksson född 1782 i Karlskoga fick anställning hos skräddar-änkan Greta Lisa Wårman. De gifte sig 1824 och drygt ett år senare avled hon och han blev ägare till gården.

1827 gifte han sig med Sara Maja Grothman och de fick fem barn tillsammans. Tre dog som spädbarn och den yngste sonen utvandrade till USA.

Kvar på gården blev äldsta dottern Maria Josefina som gifte sig med skomakarmästaren John Erik Redin. Även de fick fem barn, varav ett dog vid 3 års ålder, två flyttade till Leksand och ett till USA.

Även denna gång var det äldsta dottern som blev kvar på gården, 1874 gifte hon sig med grönsaksodlaren Johan August **Wallin** född i Grillby, men kom från Gånsta dit familjen Wallin flyttat från Boglösa 1851. Tillsammans fick de nio barn.

Tre av syskonen blev kvar på gården, däribland Elna Ingeborg, mor till Josef Wallin som blev en välkänd åkare som körde med häst och vagn på Enköpings gator in på tidigt 1970-tal.

När föräldrarna gått bort sålde sonen Ove gården till Enköpings kommun för att den skulle bevaras.

Byggnaderna på gården har olika ålder. Äldst är Lilla stugan som byggdes 1834, stall-längan är från senare hälften av 1800-talet och gårdshuset på bilden byggdes 1901.

Röda längan flyttades till gården omkring 1995 från Källgatan där den innehållit olika affärsverksamheter genom åren; bland annat fiskaffär och mot slutet, tygaffär. Den flyttades för att inte ännu ett gammalt hus skulle skatta åt förgängelsen.

När gården kommit i kommunens ägo, tog Elmer Turlock kontakt med dem om att få hyra gården för att husen inte skulle stå tomma. Han bodde kvar till augusti 1999 (†2001) då han hunnit förvandla trädgården till en djungel.

Vid ingången till 1999 tyckte kommunen att det skulle vara en bra idé att på något vis göra sig av med gården, vilket ledde till protester i form av insändare och bildande av Enköpings Stads Hembygdsförening (ESHF) den 5 juni 1999. Kommunledningen insåg den gången att det inte var värt att ta striden och den 1 september 1999 tog hembygdsföreningen över skötseln av gården. De första åren lades nästan all tid på att få ordning på trädgården och göra husen brukbara.

Anna-Lena Eriksson, ordförande ESHF

Kommentarer

Ovanstående berättade Anna-Lena Eriksson för SPF Seniorerna *Enabygden* vid föreningens besök på Wallinska gården den 8 februari i år.

Enköpings kommun äger sålunda sedan länge Wallinska gården medan Enköpings stads hembygdsförening disponerar och sköter om den. Inkomster får man genom bidrag och för uthyrning av gårdshuset till Fridegårdssällskapet och Röda längan för olika evenemang.

För cirka tre år sedan upptäcktes att Lilla stugan mot Kryddgårdsgatan var i mycket dåligt skick. Enköpings kommun har därför lagt ett par miljoner på en pietetsfull upprustning med utbyte av ruttna stockar och ny panel. Även inomhus har huset snyggats upp med nya och tidstroga tapeter.

Wallinska gården är en stor tillgång för alla i Enköpings kommun, varför vi önskar hembygdsföreningen all lycka med att förvalta detta kulturarv.

StigF, redaktör, Foto: *StigF* 2020

Covid-19

Den 5 maj förklarade WHO att Covid19 efter 3 år och 3 månader inte längre klassas som en pandemi. Sjukdomen är nere på mycket låga nivåer i Sverige och även globalt har den minskat. Att Kina släppte sina restriktioner i början på året verkar inte ha skapat någon större spridning. Däremot lär sjukdomen aldrig försvinna helt. Men så länge vaccinationsgraden är hög torde vi vara väsentligen skyddade.

Nyligen har åter diskussion startat om varifrån covid19-pandemin egentligen kom. Tyvärr är det tveksamt om vi någonsin kommer att få ett tydligt svar. Kina släpper fortfarande inte in oberoende experter från WHO i Wuhan. Fast denna vägran ger förstås upphov till misstänksamhet och spekulationer. Forskningsfinansierare i USA har emellertid stött verksamheten i Wuhan och har därmed haft viss insikt i hur arbetet bedrivits. Nu säger man att ett oavsiktligt läckage av virus inte kan uteslutas, men bevis för att så har skett finns ändå inte än.

Efter ca 3 ½ år kan vi konstatera att Sverige med ett tragiskt undantag kom lindrigt ur pandemin. Vaccinering kom snabbt igång och räddade säkert många, men tyvärr hann vi inte med att skydda sköra personer på äldreboenden under den första vågen våren 2020. Här dog alldeles för många i onödan, när varken kunskap eller skyddsutrustning fanns. Detta var ovärdigt en välfärdsnation, även om i slutändan överdödligheten i Sverige blev relativt låg. Men det hjälpte inte våren 2020.

Dessutom är långtids-covid fortfarande ett problem, som sjukvården inte har någon bot på.

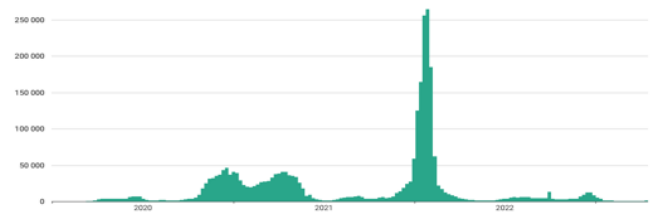
Fågelinfluensa

Även vinterns influensasäsong har varit relativt mild med toppen redan vid årsskiftet.

Däremot avled tidigare i år en 11-årig flicka i Kambodja efter att ha insjuknat i fågelinfluensa. Denna influensatyp smittar oftast inte människor, men kan under olyckliga omständigheter göra så. Detta är mycket allvarligt, eftersom sjukdomen har hög dödlighet, över 50 %. Den är därför mycket fruktad.

Fågelinfluensan, främst H5N1 och H5N8 är relativt vanlig bland vilda fåglar, främst andfåglar, även i Sverige. I år betraktas stora delar av södra Sverige som riskområde. Ibland inträffar utbrott också bland tamfåglar som vintern 2020/21 då man tvingades avliva ca 2,5 miljoner fjäderfä. Även i mars i år har en svensk fågelfarm drabbats.

Fågelinfluensa drabbar, som sagt, lyckligtvis sällan människor. Gnagare kan däremot råka illa ut och hundar har smittats av influensa typ H3N2 (HongKong). Risken finns sålunda att en mindre mutation skulle kunna skapa ett mycket farligt virus. Därför bevakar WHO noga allt som händer kring olika influensatyper för att kunna sätta in åtgärder om så krävs.

Den övre grafen visar antalet covidfall per vecka i Sverige från början av år 2020 t.o.m. mars 2023. Två toppar syns runt årsskiftet 2020/21 med närmare 50 000 fall per vecka, men ännu mycket högre, över 250 000 under januari 2022. En svag ökning kan skönjas runt årsskiftet 2022/23. Nu verkar emellertid antalet fall ha gått ner mot nästan noll.

Den nedre grafen visar antalet dödsfall per vecka under samma period. Där syns främst de många dödsfallen, över 600 per vecka, under tidigare vågor 2020 och 2021. En viss ökning skedde under vintern 2022 med upp till 65 dödsfall den 22 februari men därefter en nedgång till enstaka fall. Sedan har en oroande ökning skett igen under höst och vinter 2022/23 med vissa dagar över 50 dödsfall. Lyckligtvis har trenden sedan dess vänt kraftigt ner igen.

Bilder från Folkhälsomyndigheten

Sammanlagt har totalt cirka 24 000 människor avlidit i Sverige i Covid 19 och globalt nära 7 miljoner. Det innebär en dödlighet här på ca 0,8 % medan den globalt är en bit över 1 %.

Härmed stänger vi rapporterna om Covid19, även om diskussionerna lär fortsätta länge än.

StigF

Majs kåseri Sköra kroppar

Fyra trasiga revben en blåslagen arm och en skadad rygg har Bengt att dras med. Han föll över en bastant Ikeapall som välte och skadade honom illa, så han låg på Akkis i tio dygn. Han var imponerad av personalens bemötande utom en nattvakt som satt bredvid hans säng och snarkade genom nattpasset.

Delar av familjen reser, en är i Gahna, pappan ska till Barcelona och sju har bokat Kanarieöarna i november.

VIRÅ? – stannar hemma! Läser om liten båt där man slipper gå av men kan glida ner i vattnet från en stege, äta nyfångade musslor, få sängen bäddad och småprata med andra passagerare som tidigare vandrat i Bibelns spår t.ex. Nej, fram med fotopärmen och plocka fram våra minnen.

29 november skall här firas järnbröllop, 70 år sedan vi gifte oss. 1953 hade vi inga pengar men småstugebyrån gav oss chansen att för 500 kr bygga ett radhus i Bagarmossen. Pengarna fick vi låna av Bengts moster. Utbildningar kom efter sommaren. Bengt och jag blev skolkamrater på handelsgymnasiet. Han hamnade på HSB, ritade om gamla kök och jag som förväntat blev sekreterare. Och blev även danslärare innan balettakademin fanns. Ungdomsgårdar var det gott om, tror det var 47 stycken kring Stockholm. Vi jobbade på

Bagarmossen och Björkhagen. Tiden på Barnavårdsnämnden i Gamla Stan var lärorik under sommaruppehåll.

Teaterutbildning hos Bertil Herou på Döbelngatan kostade uthärdligt mycket medan Bengt gick ett år på Tollare folkhögskola till ungdomsgårdsföreståndare. Så har vi kryssat oss fram genom livet. 70 år har vi hållit ihop.

Maj och Bengt Kinnbo

Julbord på Kompassen 2022

Recension av en liten tänkvärd bok av den norske författaren **Tor Åge Bringsværd**. Boken heter ”Medan jag har er kvar, Tankar om att bli gammal”. Lind & Co.

Boken gavs ut i Norge 2019 då författaren var 79 år och han är tydligen (enl. Google) en mycket produktiv författare inom genren Fantasy och Barnböcker. Det som slog mig var att han hanterar sitt åldrande på ett sätt som känns naturligt och okonstlat. I mycket av det som skrivs i böcker och tidningar idag upplever jag att man där antingen är gammal och lidande på många sätt eller att man hurtigt ska anamma

att 80 är det som tidigare var 60. Eftersom jag själv också är 79 kände jag igen mig i mycket. Jag är inte särskilt lidande men det är klart att även jag känner mig litet tröttare, fått lite krämpor osv men upplever det som ett naturligt förlopp som man bara kan förlika sig med. På samma sätt upplever jag författarens inställning till hur han hanterar sitt åldrande.

Mot bakgrund av mitt läsande av boken så rekommendera jag den till andra som har ett något så när okomplicerat förhållande till sitt åldrande.

Carl-Erik Lind

Den gamla bilden

Den gamla bilden i nr 1 av *Enabygden* borde inte ha varit särskilt svår att identifiera, även om ingen av *Enabygdens* läsare torde varit med när fotografiet togs år 1914.

Bilden visar Torggatan i korsningen med Östra Ringgatan. Fotografen borde ha stått där de nuvarande busshållplatserna utanför Coop är placerade och riktat kameran upp mot Torget. Tornet en bit upp till höger är den s.k. *Bonnkyrkan* i hörnet av Torggatan och Kryddgårdsgatan, ungefär där *Grekiska grill & bar* ligger idag. Huset, som ägdes av P.J. Edholm byggdes på 1880-talet och revs 1967.

Detta hade faktiskt bara Birgitta Brolin lurat ut. En Trisslott kommer vid tillfälle.

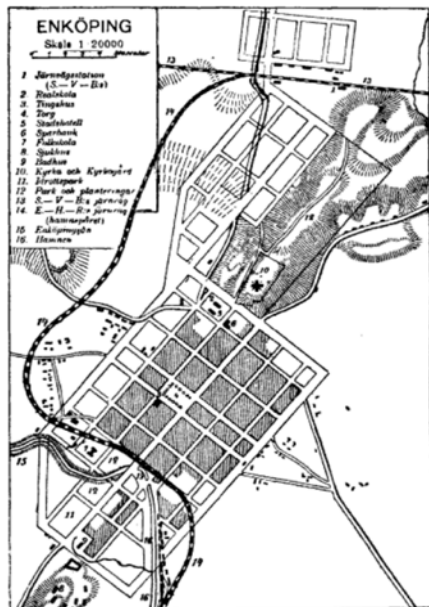
Vid denna tid slutade Torggatan vid Östra Ringgatan och fortsatte inte vidare mot bl.a. Gånsta. Istället växte här stora mängder pepparrot.

Bonnkyrkan fotograferad senast 1905.
Fotograf: Anders Willmanson.

Enköpingskarta från Nordisk Familjebok 1907.

Här syns rutnätsstaden runt Torget ungefär mitt i bilden. Flera vägar går nedåt höger mot Gånsta. Ån slingrar sig nere till vänster. Den svarta kurvan till vänster är Hamnbanan, nu cykelväg. Sjukhuset är en liten prick alldeles i nedkanten.

Ny bildgåta 2023, nr 2

Bilden nedan är tagen år 1907 centralt i Enköping av Anders Willmanson. Vilka kullerstensgator är det som korsar varandra här?

På huset till vänster kan man läsa "Olsson & Warnicke" alldeles ovanför pojakens huvud och runt hörnet finns en skylt på väggen med texten "KRUTHANDEL". Lite längre bak, bakom de tre gubbarna och klockan, hänger en skylt med skriften "MATSALAR" och bakom den i sin tur finns ytterligare en skylt med text i två rader som lyder "C.A.Hagendahls Son, KONTOR".

På huset till höger, snett ovanför hästens huvud, finns en balkong och på denna en skylt med texten "ALB. JANSSONS EFTR. EKSTEDT & FRANKE".

Huset vid gatans slut längst bort i bild torde inte finnas kvar. Vad kan det ha varit för något?

Kanske kan denna information få någon att minnas hur det gamla Enköping såg ut och var just denna gatukorsning fortfarande finns.

Bilden är hämtad från Enköpings museums samlingar.

Svaren vill vi ha in senast på fredag den **30 juni** 2023. Välkomna med era svar till redaktören "stigforshult@gmail.com" eller till brevlådan på Kryddgården: SPF Seniorerna Enabygden, Källgatan 1 B, 74935 Enköping.

Tyvärr är huvudentrén fortsatt låst, varför man måste gå in genom restaurangen, kl 11-14, om inte någon vänlig själ öppnar ytterdörren mot Källgatan.

StigF

Märtas klurigheter – svar

Det rätta svaret på de 20 frågorna i Märtas klurigheter i *Enabygden* nr 1 var:

1) 55 m, 2) Fiskar, 3) Elsa Beskow, 4) Ars, 5) Asatron år, 6) Göran Palm, 7) Johan Steen, 8) 1979, 9) Februari, 10) Franska kungsljus, 11) Mozart, 12) Gikt, 13) Gösta Nordgren, 14) 1842, 15) Chile 16) 58 st, 17) Höstljung, 18) Kaffe, 19) 1994, 20) 1898

Detta hade några få läsare klurat ut. Bland dem drog redaktionskommittén Anita Enger som vinnare av en lott. Grattis!

Märtas klurigheter sommaren 2023

Alla svar ska bli olika gårdsnamn i Enköpings kommun.

1. Ej smal
2. Spets + vattensjukt träd + första bokstaven
3. Huttrade + s + stad + a
4. Tionde bokstaven + ej gammal
5. Grus + frisk + s + övergång
6. Djurdel + ej bundna
7. Åskguden + s + gårdstomt + a
8. Mansnamn + e + ort

9. Trynigt djur + böjda knän + Jan-figur
10. Spänstig + överlåta + ort
11. Okokt + puré + kom efter
12. Porlande vatten + ort
13. Nykomling + virkningsmaterial
14. Ersättning + s + reser
15. Stad + stor sten + a
16. Omfångsrikt + finkornigt ör
17. Vattensjukt träd + gårdsplan + a
18. Armé + ej nej + r + ö
19. Kolhållare + ort
20. Större bäck + svängom + stickig buske

Lycka till önskar

Kluriga

Som fyllde **99** år den 11 maj
Stort och varmt **GRATTIS!**

Svaren vill vi ha in senast på fredag den **30 juni** 2023. Välkomna med era lösningar till redaktören ”stigforshult@gmail.com” eller till brevlådan på Kryddgården: SPF Seniorerna Enabygden, Källgatan 1 B, 74935 Enköping.

Tyvärr är huvudentrén fortsatt låst, varför man måste gå in genom restaurangen, kl 11-14 eller vänta ut någon vänlig själ som öppnar.

Sommaren enligt Bondepraktikan

Juni, sommarmånad

Följer på en våt maj en våt juni, kommer sannolikt en våt sommar.

Åska i denna månad förkunnar en regnig sommar, men en rik skörd.

År juni mild och våt, blir även december sådan.

Juli, hömånad

Regn i andra hälften av juli är gärna ihållande.

Åska i denna månad bebådar gott korn-år och stor sjuklighet bland kreaturen.

I denna månad ingår röt månaden:

24 juli–24 augusti

Augusti, skördemånad

Vindarna äro i denna månad föränderliga, åska och regnväder vanliga.

Nordanvind i augusti innebär stadig väderlek

I denna månad ingår röt månaden:

24 juli–24 augusti

September, höstmånad

Våt september ger torr oktober.

Dimma på aftonen betyder regn på natten.

Faller löven tidigt från träden, kan man vänta en vacker efterhöst och mildt väder.

Åska i denna månad ger ett fruktbart år.

Kalender

Juni 5	Danmarks grundlagsdag
Juni 6	Sveriges nationaldag
Juni 9	Ålands självstyrelsedag
Juni 15-16	SPF Seniorernas kongress på Lidingö
Juni 17	Islands nationaldag

Juni 21	Grönlands nationaldag
Juni 23	Midsommarafton
Juli 15	Tornedalingarnas dag
Juli 19	Islamiskt nyår
Juli 29	Färöarnas nationaldag

Äventyr på Pårte för 30 år sedan

1. Från Kvikkjokk till Pårtek

Där vägen slutar ligger Kvikkjokk, silverbyn. För att komma dit måste man färdas utmed Luleälven från Boden eller Murjek, där järnvägen passerar och sedan nästan tvärs över hela Sverige, tills man inte kommer längre med bil eller buss. Kvikkjokk är en pittoresk liten by med bara ett tiotal hushåll, en träkyrka och en fjällstation. Denna ligger alldeles invid den brusande älven Kamajokk, där denna kastar sig ut i sjön Saggat som är källsjö för Lilla Lule älv. Här passerar också Kungsleden, även om bara få människor går söderut från Kvikkjokk. Mot norr går däremot många på leden vidare mot bl.a. Stora Sjöfallet och Kebnekaise.

Under sexton- och sjuttonhundratalet bröts silvermalm i fjällen vid Alkajaure några mil väster om Kvikkjokk. Samerna tvingades att vintertid köra malmen på sina rendragna ackjor från gruvorna och ned till Kvikkjokk. Här reducerades malmen i hyttan till rent silver, som sedan transporterades vidare cirka 40 mil på sjöar och älvar till Bottniska viken. Några vägar värda namnet byggdes inte i dessa trakter förrän fram emot mitten på 1900-talet.

En vacker julidag för 30 år sedan kom vi fem förväntansfulla vandrare med postdiligensen till Kvikkjokk. Vi åt lunch på fjällstationen och började sedan vandra norrut längs Kungsleden. Vårt mål var Staloluokta i Padjelanta, Sveriges största nationalpark på gränsen till Norge. Därifrån hade vi beställt helikopter-skjuts tillbaka till Kvikkjokk. Biljetterna var redan köpta. För att komma till Padjelanta måste vi emellertid först passera tvärs igenom Sareks nationalpark med alla dess glaciärer och höga fjälltoppar. Det skulle bli spännande.

Kungsleden är mycket väl markerad och stigen ganska sliten, så här hade vi inga problem att orientera oss. För att komma till Sarek måste vi emellertid lämna Kungsleden efter några kilometer och sedan vandra en betydligt mindre frekventerad led som dessutom gick tvärs genom stora träskmarker. Det var ändå bra att ha en led att följa, då det annars varit allt för lätt att villa bort sig mellan alla gölar i myr-

landet. Till slut fann vi också en mjuk och torr plats ett stycke efter att vi passerat Sarekgränsen, där vi kunde resa våra tält för att nästa dag fortsätta mot Pårtekläppen.

Tvärs över Pårtekläppen rinner Pårtekätno och för att komma vidare måste vi passera denna vattenrika älv. Det visade sig vara mycket lättare än jag trodde. Vi följde ju en gammal sameled och just här hade samerna lagt stora platta stenar i älven. På topparna av stenkistorna kunde vi relativt lätt kliva över. Ovanpå stenarna var vattendjupet bara 10-15 centimeter, men mellan dem, där vi sökte stöd för våra vandringsstavar i det strömmande vattnet, var det betydligt djupare.

På älvens andra sida började landet sakta att höja sig, varför vi rätt snart kunde lämna björkskogen och videsnåren bakom oss och vandra vidare över den gräsbevuxna fjällsluttningen. Vi följde en liten bäck uppströms och efter ett tag fann vi en lämplig tältplats för andra övernattningen. Här var marken mycket hårdare än på föregående tältplats och våra sluttande bäddar var inte alls lika bekväma som hemma, men vi hade i alla fall en vacker utsikt mot slättlandet nedanför.

2. Tvärs Pårteglaciären

Vår tältplats låg något över tusenmetersnivån och för att komma vidare till Sareks största glaciär, Pårtejekna (bild), kunde vi antingen gå tvärs över den 2000 m höga toppen Palkatjåkko eller vandra runt denna på en något lägre nivå. Eftersom dagen bjöd på regn och dålig sikt, så valde vi det senare alternativet. Vi gick ändå rätt högt upp på den steniga sluttningen för att korta vandringsvägen. När vi efter några timmar kommit runt en av Palkatjåkko utlöpare, så öppnade sig den breda dalen Kåtokvægge under våra fötter samtidigt som regnet i det närmaste upphörde. Det blev ett perfekt om än något luftigt ställe att laga mat och ta en behövlig lunchpaus med fantastisk utsikt, trots att molnen fortfarande gick ganska lågt.

Att ta sig tvärs Kåtokvagge är riktigt besvärligt, eftersom glaciärälven Kåtokjokk, som rinner i dalbotten, är mycket strid och nästan omöjlig att vada i hela sin sträckning ner mot Rapadalen. Samerna har flera gånger byggt bro över en kanjon något nedströms, där vi nu satt, men den har lika ofta svepts bort av vårfloden. Enligt de uppgifter som jag hade fått tag på, skulle så ha skett även detta år. Nu kunde vi emellertid i kikarna se att bron än en gång var reparerad. Denna gång tänkte vi emellertid undvika bron och istället gå tvärs över dalen på Påtejeknas nedersta istunga. Detta är i stort sett säkert, eftersom de flesta glaciärer saknar sprickor i sina nedersta delar och Påtejekna är där dessutom nästan plan. Annars hör glaciärvandringar till det mest riskfyllda övningar som man kan ta sig före i fjällen. Denna gång gick allt väl, även om vi tvingades klättra tvärs över flera moränvallar och plaska genom den kvicksandlika leran nedanför glaciärfronten. Att gå den dryga kilometern över själva glaciären var däremot i stort sett problemfritt trots att isens yta var täckt av smältande snöslask som dessutom hela tiden spädades på i duggregnet.

När vi väl hade fast mark under fötterna igen, var vi både hungriga och trötta efter en lång dags vandring i ganska jobbig terräng. Dessutom blev duggregnet successivt allt kraftigare. Sträckan, som vi hade avverkat, var kanske inte mer än en dryg mil, men eftersom den hade fört oss ganska mycket både upp och ner hade den ändå krävt rätt mycket energi. Det var dags att finna en tältplats igen, men var? Områden i närheten av glaciärer är vanligen mycket ogästvänliga och steniga med leriga dalar mellan branta moränvallar. Vi måste gå ett stycke till, men vart? Terrängen verkade likadan överallt. Till slut fann vi en åtminstone delvis gräsbevuxen yta i all stenuren. Den såg inte alldeles omöjlig ut, men det var ändå den stenigaste och mest obekväma tältplats som jag dittills försökt att sova på. Dessutom gjorde regnet att det rann småbäckar överallt, till och med under tälten. Lyckligtvis läckte de inte – denna gång. Vi såg alla fram emot morgondagen, då vi skulle få lämna detta något trista område och gå genom en mycket smal dal, Lullihavagge, mellan höga fjälltoppar. Den leder vidare västerut till den vackra Sarvesvage, rentjurens dal.

3. Fast i dimman

När vi vaknade nästa morgon, var det onaturligt stilla. I fjällen är det nästan aldrig tyst, eftersom det oftast blåser och bäckar av olika storlek oupphörligen porlar överallt. Men nu hörde vi nästan ingenting. Varför? Jo, under natten hade dimman rullat ner från fjälltopparna och den täckte nu precis allting. Dimma är en effektiv ljuddämpare och vi kunde se mindre än femtio meter åt olika håll. Men OK, vi hade kompasser och vi visste vartåt vi var på väg och vanligen lyfter dimman efter några timmar, när solen stigit lite högre. Efter frukost gick vi sålunda iväg, ganska långsamt och tätt tillsammans. Jag gick först med kompassen i handen.

I kuperad terräng är det ganska svårt att gå i en rät linje även med hjälp av kompass, speciellt när man inte ser särskilt många meter framåt. Istället höll vi en ungefärlig huvudriktning samtidigt som vi försökte att så gott det gick hålla höjden, även om detta betydde att vi här och där gjorde stora svängar. Jag hade på kartan uppskattat avståndet från tältplatsen till Lullihavagges mynning till mellan fem och sex kilometer. Men när vi hade varit på vandring i en dryg timme kunde jag inte längre avgöra exakt hur långt vi hade gått. Samtidigt hade dimman om möjligt blivit ännu tätare än på morgonen. Sikten var nu bara cirka tjugo meter.

Efter en kort kaffepaus samlade vi ihop gruppen och gick i tystnad ännu tätare tillsammans än tidigare under ytterligare ungefär en timme, kanske något mer. Jag var fortfarande ganska säker på var vi var, men jag visste också att jag förr eller senare skulle komma att förlora orienteringen, vilket jag absolut inte ville riskera. Så när vi kom fram till något som såg ut som en dalöppning, beslutade jag att vi måste stanna. Vi var antagligen mycket nära Lullihavagges mynning, men jag tvekade inför att gå genom denna smala och branta dal i tät dimma. Nej, det var dags att slå upp våra tält igen och vänta på bättre väder, trots att klockan inte ens hade nått middagstid.

StigF

Fortsättning följer i nr 3

PP Sverige, Porto betalt

Om BAHCO

Nedanstående trevliga brev kom i mars till Stig L. Lundh, ordförande i J.P. Johanssonsällskapet, som trodde att även Enabygden kunde vara intresserade. Därför publicerar vi det här och frågar om någon kan identifiera personerna på bilden från Fanna. Den går att förstora.

Jag är en f.d. Enköpingsbo – och ser mig nog fortfarande som en sådan även om jag se'n 1995 är bosatt i Västerås.

Mitt första arbete var på Bahco Verktyg, dels arbetade jag där på sommarloven under två år och när jag sedan gick ut den 2-åriga ekonomiska linjen på gymnasiet, som då kallades för Fackskolan, så hade personalavdelningen på Bahco Verktyg ringt till skolan och hört sig för om det fanns några elever som kunde tänka

sig börja jobba på Bahco Verktyg – så det var bara att anmäla sig och börja jobba där – det var väl i juni 1969. Arbetsuppgifterna bestod i att jobba som ”stansoperatris”, då knappade man in uppgifter från säljarnas orderböcker i ett datasystem som producerade hålkort som se'n transporterades till Bahco Ventilation för vidare databehandling – det kom väl ut leveransunderlag, fakturor m.m. i den processen.

Jag blev dock bara kvar på Bahco i ett halvår för jag sökte ett nytt kontorsjobb på Enköpings Lantmän. Där började jag 1970 och blev kvar i 28 år. Under åren vidareutbildade jag mig till redovisningskonsult och har läst ett antal kurser och utbildningar bl.a. på Mälardalens Högskola – så 1998 startade jag ett eget företag med inriktning på bl.a. ekonomisk redovisning. Nu är jag pensionär men har fortfarande en del uppdrag inom ekonomi mm.

Dessutom har jag börjat på en studiecirkel i släktforskning och det var då jag återupptäckte J.P. Johansson-sällskapet. (Jag har varit medlem tidigare för ett antal år sedan, men sedan föll det bort). Min pappa arbetade som förman på ytbehandlingsavdelningen (förnicken) på Bahco Verktyg, tyvärr gick han bort i cancer alldeles för tidigt, endast 63 år gammal. Kanske var den tuffa arbetsmiljön en

bidragande orsak till hans cancer.

En annan koppling jag har till J.P. Johanssons verkstäder var att min farfarsfar Wilhelm Andersson var smed där. Jag tror att han var en duktig och uppskattad smed. Han kallades, vad jag vill minnas, för

”Wille Rusch” eller något liknande, kanske ett uttryck för att han var snabb och effektiv? Så jag har tänkt mig att vid tillfälle komma över till museet och se om ni har några bilder och någon information om min farfarsfar. Så att jag kan skriva lite om det i min släktforskning. Ja, det var lite om min bakgrund och om varför jag vill bli medlem i sällskapet.

Mannen med cykeln tror jag är min farfarsfar, Wilhelm Andersson, och huset de bodde i låg i Fanna någonstans.

Med vänlig hälsning

Ann-Margret Lövling

Varmt välkommen till nya BAHCO-museet.
För mer information se www.bahcomuseum.se.
Vänlig hälsning / Stig Lundh, ordförande